

YENİDOĞAN YOĞUN BAKIM ÜNİTESİNDE BEBEĞİ YATAN ANNELERİN BEBEKLERİNE ANNE SÜTÜ VERME EĞİLİMLERİ İLE EMZİRME ÖZ YETERLİLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

COMPARISON OF BREASTFEEDING TENDENCIES AND BREASTFEEDING SELF-EFFICACY OF MOTHERS WHOSE BABY STAYING IN NEWBORN INTENSIVE CARE UNIT

Sibel Küçüköğlü¹ Aynur Aytekin¹ Seval Ateşyan²

¹Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

²Nenehatun Kadın Doğum Hastanesi

Yazışma Adresi:

Sibel Küçüköğlü

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Erzurum – Türkiye

E posta: s_nadaroglu@hotmail.com

Kabul Tarihi: 24 Şubat 2015

Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi

ISSN: 2146-9601

e-ISSN: 2147-2238

bsbd@balikesir.edu.tr

www.bau-sbdergisi.com

doi: [10.5505/bsbd.2015.97659](https://doi.org/10.5505/bsbd.2015.97659)

ÖZET

AMAÇ: Bu çalışma yeni doğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan annelerin bebeklerine anne sütü verme eğilimleri ile emzirme öz yeterliliklerinin karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEMLER: Tanımlayıcı olarak yapılan çalışmanın evrenini, Erzurum'da bulunan bir devlet hastanesinin "Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde" Eylül 2013-Ocak 2014 tarihleri arasında tedavi gören bebeklerin çalışmaya katılmaya gönüllü olan anneleri (S: 175) oluşturdu. Verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu, Emzirme Özyeterlilik Ölçeği, IOWA Süt Verme Eğilimi Ölçeği kullanıldı. Araştırma sonuçlarının değerlendirilmesinde yüzdelik dağılımlar, bağımsız grup t testi, Cronbach alfa kat sayısı, KW, MWU testleri kullanıldı.

BULGULAR: Annelerin Emzirme Özyeterlilik ve IOWA Süt Verme Eğilimi puan ortalamalarının dağılımları incelendiğinde; Emzirme Özyeterlilik Ölçeği puan ortalamasının 57.69±8.86, IOWA Süt Verme Eğilimi puan ortalamasının 65.57±6.66 olduğu, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığı (p>0.05), anneye ait tanıtıcı özelliklerden; 36 yaş ve üzeri olan, eğitim düzeyi üniversite düzeyinde olan, çalışan, gebeliğini planlayan annelerin IOWA puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (p<0.05), emzirme deneyimi olan annelerin emzirme özyeterlilik ölçeği puan ortalamasının daha yüksek olduğu (p<0.05) bulunmuştur.

SONUÇ: Çalışmada Emzirme Özyeterlilik ile IOWA Süt Verme Eğilimi arasında ilişki bulunmamasına karşın, anneye, gebeliğe ve emzirmeye ait bazı tanıtıcı özelliklerin annenin emzirme özyeterliliğini ve süt verme eğilimini etkilediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Emzirme özyeterlilik, süt verme eğilimi, yenidoğan, hemşirelik.

SUMMARY

OBJECTIVE: This study was conducted in order to compare breastfeeding tendencies and breastfeeding self-efficacy of mothers whose baby staying in newborn intensive care unit.

METHODS: Mothers of newborn babies who are having treatment in "Newborn Intensive Care Unit" in Erzurum a state hospital between the dates of September 2013 and January 2014 and volunteered to participate in the study constituted the population of the study which was conducted as descriptive. (n: 175). Personal information form, Breastfeeding Self-Efficacy Scale (BSES), the IOWA Infant Feeding Attitude Scale and method of face-to-face meeting in breast milking rooms in clinic were used for data collection. Percentage distribution, T-tests for independent group, Cronbach's alpha coefficient, KW and MWU tests were used for evaluation of the research results.

RESULTS: When the distribution of average points of Breastfeeding Self-Efficacy Scale (BSES) and the IOWA Infant Feeding Attitude Scale were examined, it was found that Breastfeeding Self-Efficacy Scale point average was 57.69±8.86, IOWA Infant Feeding Attitude Scale point average was 65.57±6.66, there is no any significant relationship between groups statistically (p>0.05), IOWA Infant Feeding Attitude Scale point average of mothers who are 36 years old and over with education level of university and working outside of the house and planned their pregnancy are higher than the others and the difference between the groups in this manner is statistically significant (p<0.05) and Breastfeeding Self-Efficacy Scale point average of mothers who have breastfeeding experience is higher than the others (p<0.05).

CONCLUSIONS: Although it cannot be found a relationship between Breastfeeding Self-Efficacy and Infant Feeding Attitude; it was determined that some descriptive characteristics of mother, pregnancy and breastfeeding affect the Breastfeeding Self-Efficacy and Infant Feeding Attitude of the mother.

Key words: Breastfeeding Self-Efficacy, Infant Feeding Attitude, newborn, nursing

GİRİŞ

Süt çocukluğu döneminde en ideal besin olan anne sütü ile beslenme her çocuğun, bebeğini emzirmek ise her annenin en doğal hakkıdır. Uygun teknik, sıklık ve sürede emzirmek, ilk 6 ay anne sütü dışında hiçbir besin vermemek ve iki yaşın sonuna kadar ek gıdalarla birlikte anne sütü vermeye devam etmek ideal beslenmenin temel koşullarıdır¹. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları'nın verilerine göre yaşamının 0-1 ay içerisindeki bebeklerin %68.9'u, 2-3.ayda %42'si, 4-5.ayda%21.9'u sadece anne sütü almaktadır². DSÖ'nün 2011 yılı sağlık istatistiklerinde ilk 6 ayda sadece anne sütü ile beslenme oranı dünyada %36 olarak belirtilmektedir. Günümüzde özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaşamın ilk bir yılında birçok çocuk yetersiz ve dengesiz beslenme nedeniyle gelişen hastalıklar sonucunda yaşamını yitirmektedir. Bu hastalıkların çoğunun ve yılda 1,3 milyon bebeğin ölümünün anne sütüyle beslenme ile önlenebileceği bildirilmektedir. Ayrıca pek çok kadın bebeğini ya hiç emzirmemekte ya da düzensiz ve yetersiz emzirmektedir³. Gelişmekte olan 20 ülkede,2007 yılında yapılan bir araştırmada da sadece anne sütü kullanımının düşük olduğu,0-6 ay bebeklerin %96.6'sının emzirildiği ancak bu bebeklerin anne sütü ile birlikte %45.9'unun su,%11.9'unun süt veya süt tozu,%9'unun formül mama,%15.1'i sıvı gıda ve %21.9'unun katı gıda olduğu saptanmıştır⁴.

Emzirmeyi etkileyen faktörlerin başında annenin emzirmeye ilişkin öz yeterlilik algısı gelmektedir. Bandura'ya öz yeterliliği "bir davranış veya görevi gerçekleştirme konusunda birey tarafından algılanan güçtür. Emzirme öz yeterlilik algısı ise annenin emzirmeye ilişkin hissettiği yeterlilik" olarak tanımlanmıştır⁵. Emzirmeye ilişkin annenin algıladığı öz yeterlilik daha önce yaşanan farklı durumlardaki zorluklar ile ilişkili olabilmektedir. Emzirme öz yeterliliği düşük olan annelerin çocuklarını doğumdan sonra tavsiye edilen süreden çok daha kısa sürede süttten kestiği, buna karşın emzirme öz yeterliliği yüksek olan annelerin emzirmeyi başlatma, sürdürme konusunda daha az sorun yaşadıkları belirlenmiştir⁶. Campo ve arkadaşlarının (1992) çalışmasında emzirmeyi etkileyen faktörler değerlendirilmiş ve özellikle emzirme sonuçları için en güçlü etkenin annenin öz yeterlilik algısı olduğu belirlenmiştir⁷. Otsuka ve arkadaşları annelerde öz yeterlilik algısının artmasının sütün yeterlilik algısını olumlu yönde etkilediğini saptamışlardır⁸. Annenin emzirmeye ilişkin öz yeterlilik algısı, annenin emzirip emzirmeyeceğini, veya bunun için çaba harcamayı harcamayacağını, emzirmeye ilişkin düşüncelerini ve duygusal olarak bu süreçte karşılaşıcağı zorluklar ile baş etme becerisini göstermektedir. Dennis (2002) yaptığı

çalışmada annenin emzirme öz yeterlilik algısının düşük olması ile sütün yetersiz olarak algılanması arasında ilişkili olduğu saptanmıştır⁹.

Ülke genelinde yapılan 2008 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'nda (TNSA) ülkemizde emzirmenin yaygın olduğu, ancak ilk altı ay sadece anne sütü kullanımı ve ek besinlere sağlıklı geçişte problemler olduğunu göstermektedir². Ülkemizde anne sütü ile beslenmeye çalışma geleneksel bir davranıştır ve annelerin çoğu bebeklerini emzirme eğilimindedir. Bir davranışın istendik düzeyde gösterilmesini sağlamak için, öncelikle davranışa etki eden faktörleri bilmek, özellikle kişinin o davranışa yönelik tutumunu ve onu davranışı yapması ya da yapmaması için zorlayabilecek sosyal baskıları bilmek gereklidir¹⁰. Bebeğe sadece anne sütü vermeyi etkileyen faktörlerin başında; bebeğin doğumdan sonraki ilk saatlerde ve günlerdeki beslenme şekli, annenin emzirmeye yönelik düşünce ve inançları, gebelikte emzirme danışmanlığı alıp almama, bebek ve annenin sağlık durumu, hastane ortamının koşulları ve sağlık personelinin emzirmeye yönelik davranışları gelmektedir¹¹⁻¹³. Anne sütü vermeye başlanma ve devam etme süresini; annelerin demografik özellikleri, psikososyal durumları, verilen sağlık bakımının ortamı, toplumun özellikleri ve sağlık politikaları etkilemektedir. Bu faktörlerin içinde annenin anne sütüne karşı tutum ve davranışını içeren psikososyal faktörlerin anne sütü vermeyi başlatmada çok etkili olduğu ortaya çıkmıştır¹⁴. Samlı ve ark.'nın (2006) yaptıkları bir çalışmada annelerin emzirme kararı üzerinde evdeki büyüklük ve çevrenin yanı sıra çeşitli yazılı ve sözlü basın yayın organları ya da sağlık çalışanları tarafından verilen eğitimlerin etkili olduğu saptanmıştır¹⁵.

Kızıltepe'nin gebelerle yaptığı çalışmada (2011) gebelerin 26'sı (%7,8) emzirmeye yatkın grupta, 311'i (%92,2) kararsız grupta olduğu saptanmıştır¹⁶. Bu nedenle annenin bebeğine süt verme kararını etkileyen önemli bir faktör annenin bebeğini hangi tip beslemeye karşı eğilimli olduğudur. Eğer anne bebeğini sadece anne sütüyle beslemeyi istiyorsa bebeğine sadece anne sütü verme eğilimde olacak ancak, anne bebeğini karışık besleme eğiliminde ise bebeğine mama başlaması kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle yeni doğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan annelerin hangi tip beslenmeye yatkın olduklarının saptanıp, karışık veya yapay besleme eğiliminde olan annelerin erken dönemde tespit edilip bu algılarının eğitimler ve öz yeterliliklerini yükseltecek müdahalelerle değiştirilmesi bebek beslenmesinde çok önemlidir. Yapılan literatür incelemesi sonucu ülkemizde annenin bebeğini hangi tip besleme eğiliminde olduğunu ve bunun emzirme öz yeterlilikle ilişkisini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu

çalışma yeni doğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan annelerin bebeklerine anne sütü verme eğilimleri ile emzirme öz yeterliliklerinin karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma, Erzurum Nenehatun Kadın Doğum Hastanesi'nin "Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde" anne sütü sağma odasında Eylül 2013-Ocak 2014 tarihleri arasında tanımlayıcı olarak yapıldı.

Araştırmanın evrenini, Nenehatun Kadın Doğum Hastanesi "Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde" tedavi gören bebekler ve anneleri oluşturdu.

Araştırmanın örneklemini yukarıda belirtilen evrenden olasılıksız rastlantısal örnekleme yöntemi ile seçilen ve belirtilen tarihlerde üniteye yatarak tedavi gören 175 bebek ve anneleri oluşturdu.

Araştırmaya Alınma Kriterleri

Araştırmanın örneklem grubunun seçiminde bebek ve anneye ait aşağıdaki kriterler dikkate alındı.

Bebeğe Ait Kriterler

- Oral beslenmeyi etkileyecek bir durumu bulunmayan,
- Hastanede yatarak tedavi gören
- 34. gestasyon haftasını tamamlamış bebekler alındı.

Anneye Ait Kriterler

- 18 yaş üstü olan,
- Görme ve işitmeyle ilgili bir problemi olmayan,
- Emzirmeye engel olabilecek anne yada bebeğe ait bir hastalığın olmaması
- İletişime ve işbirliğine açık olan anneler alındı.

Verilerin toplanmasında; Kişisel Bilgi Formu, Emzirme Öz yeterlilik Ölçeği, IOWA Süt Verme Eğilimi ölçekleri kullanıldı.

Kişisel Bilgi Formu:

Verilerin toplanmasında kullanılan *Kişisel Bilgi Formu*; anneye, bebeğe, gebeliğe ve emzirmeye ait soruları içeren konuyla ilgili literatür incelemesi sonucu, araştırmacı tarafından hazırlandı. Bu formda; anneye ait bilgiler (annenin yaşı, eğitimi, çalışma durumu, ailenin gelir durumu), gebeliğe ait bilgiler (gebeliğin planlanma durumu, çocuk sayısı, doğum şekli), bebeğe ait bilgiler (bebeğin cinsiyeti, gebelik haftası) ve emzirmeye ait bilgileri (emzirme deneyimi, emzirme eğitimi alma durumu, emzirmeye başlama zamanı, ne kadar süre sadece anne sütü vermek istediği) sorgulayan toplam 13 soru bulunmaktadır.

Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği

Annelerin emzirme öz-yeterlilik düzeylerini değerlendirmek amacıyla, Dennis⁹ tarafından geliştirilen, ilk formu 33 maddelik olan bir ölçektir. Daha sonra 2003 yılında ölçeğin 14 maddelik kısa formu geliştirilmiştir¹⁷. Dennis kullanım için bu kısa formu önermektedir. Daha kolay uygulanmakta ve öz-yeterliliği doğru değerlendirmektedir. Emzirme Öz-Yeterliliği Kısa Form Ölçeği 5 puanlı Likert Tipi bir ölçektir (1= "Hiç emin değilim" ve 5 = "Her zaman eminim") (17). Bandura'nın önerdiği gibi tüm maddeler pozitif yöndedir. Ölçekten alınabilir minimum puan 14, maximum puan 70'tir. Puan yükseldikçe yüksek emzirme öz-yeterliliği göstermektedir (5). Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Tokat ve Okumuş tarafından yapılmış olup Cronbach's Alfa değeri 0.86 olarak bulunmuştur¹⁸.

Yeni Doğan ve Süt Çocuğu Beslenmesinde IOWA Skalası: De la Mora¹⁹ ve arkadaşları tarafından 1999 yılında geliştirilen, Türkçe geçerlik güvenilirliği Kızıltepe (2011) tarafından yapılan ölçek anne sütüne karşı gebelerin tutum ve davranışını inceleyen "IOWA Yenidoğan ve Süt Çocuğu Beslenme Tutum Skalası" hangi annenin doğum sonrası formüla, hangisinin ise anne sütü ile beslemeyi planladığını araştırmaya yönelik olarak geliştirilmiştir¹⁶. Skalada 17 soru bulunmakta, sorular gebelerin anne sütü veya formüla ile beslenmesinin maliyeti, besin değeri, faydaları, bebekle bağlanmaya etkisini araştırmaktadır. Anneler ölçekte belirtilen sorulara beş puanlık skala üzerinde kesinlikle katılmıyorum ve kesinlikle katılıyorum (kesinlikle katılmıyorum – katılmıyorum – kararsızım – katılıyorum - kesinlikle katılıyorum) arasında yanıt verir. Formüla ile besleme lehine olan öğeler tersten puanlanır ve toplam puan tüm öğelerden alınan puanın toplamı ile hesaplanır. Toplam puan 17-85 arasında değişmektedir. Gebe 70-85 arasında puan almış ise emzirmeye yatkın, 49-69 arasında puan almış ise kararsız ve 17-48 arasında puan almış ise formüla ile beslemeye yatkın olarak gruplanır. Ölçeğin Cronbach alfa kat sayısı 0,70 olarak bulundu¹⁶.

Anketler araştırmacı tarafından süt sağma odasında gönüllü olan annelerle yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 18.0 paket programı kullanıldı. Kategorik ölçümler sayı ve yüzde olarak, sayısal ölçümlerse ortalama ve standart sapma, bağımsız gruplarda t testi, Cronbach alfa kat sayısı, KW ve MWU testleri kullanıldı.

Araştırmanın yapılabilmesi için ilgili kurumlardan yasal izinler alındı. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden 05.08.2013 tarihinde alınan etik kurul kararı ile çalışmaya başlandı. Araştırmanın verilerini toplamak için Sağlık İl Müdürlüğü'nden ve belirlenen hastanelerdeki idarecilerden yazılı ve sözel izinler alındı.

Araştırma kapsamındaki bebek ve annelerin haklarının korunması için araştırma verilerini toplamaya başlamadan önce annelere, araştırmanın yapıma amacı açıklanmış "Aydınlatılmış Onam" ilkesi yerine getirilmiştir. Ayrıca anket uygulamasının bitiminden sonra annelerin soruları cevaplandırılarak konu ile ilgili bilgiler verilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1'de bebeğe, anneye, gebeliğe ve emzirme durumuna ait tanıtıcı özelliklerin dağılımı verilmiştir. Çalışma kapsamına alınan bebeklerin %59.4'ü kız, %66.3'ünün term olarak doğduğu, annelerin %80'inin 19-35 yaş grubunda ve %42.3'ünün ilköğretim mezunu olduğu, %70.3'ünün ev hanımı, %56.6'sının gelinin giderine eşit olduğu, %58.3'ünün gebeliğini planlamadığı, %59.4'ünün normal doğum yaptığı, %67.4'ünün daha önce emzirme deneyiminin olmadığı, %70.9'unun hiç emzirme eğitimi almadığı ve annelerin %23.4'ünün ilk 24 saatte emzirmedeği belirlendi.

Tablo 1. Bebeğe, anneye, gebeliğe ve emzirme durumuna ait tanıtıcı özelliklerin dağılımı

Tanıtıcı Özellikler	Sayı	%
Bebeğe ait özellikler		
Cinsiyet		
Kız	62	59.4
Erkek	113	40.6
Gebelik haftası		
Preterm	55	31.4
Term	116	66.3
Postterm	4	2.3
Anneye ait özellikler		
Yaş		
18 ve küçükler	5	2.9
19-35 yaş	140	80.0
36 ve üzeri	30	17.1
Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	40	22.9
İlköğretim	74	42.3
Lise	27	15.4
Üniversite	34	19.4
Çalışma durumu		
Çalışan	52	29.7
Çalışmayan	123	70.3
Gelir Durumu		
Gelirim giderimden az	54	30.9
Gelirim giderime eşit	99	56.6
Gelirim giderimden fazla	22	12.6
Gebeliğe ait özellikler		
Gebeliğin planlanma durumu		
Planlı	102	58.3
Plansız	73	41.7
Doğum şekli		
Normal	104	59.4
Sezeryan	71	40.6
Emzirmeye ait özellikler		
Emzirme deneyimi		
Var	118	67.4
Yok	57	32.6
Emzirme eğitimi alma		
Var	51	29.1
Yok	124	70.9
24 saatte ilk emzirme zamanı		
Doğumdan hemen sonra	67	38.3
61 dk ve üzeri	67	38.3
Emzirme gerçekleşmedi	41	23.4

Annelerin emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğilimi puan ortalamalarının dağılımları incelendiğinde; emzirme özyeterlilik ölçeği puan ortalamasının 57.69±8.86, IOWA Süt Verme Eğilimi puan ortalamasının 65.57±6.66 olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Annelerin emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğilimi puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	X + SS	Çalışmanın Alt ve Üst Değerleri
Emzirme Özyeterlilik Ölçeği	57.69±8.86	31-70
IOWA Süt Verme Eğilimi Ölçeği	65.57±6.66	45-83

Tablo 3'de bebeğe ait tanıtıcı özellikler ile emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğilimi puan ortalaması karşılaştırılmıştır. Cinsiyet ve gestasyon haftası ile Emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğiliminin puan ortalaması karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç saptanmamıştır (p>0.05).

Tablo 3. Bebeğe ait tanıtıcı özellikler ile emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğilimi puan ortalamasının karşılaştırılması

Bebeğe ait özellikler	Emzirme Özyeterlilik Ölçeği X+SS	IOWA Süt Verme X+SS
Cinsiyet		
Kız	56.61±8.79	66.52±6.77
Erkek	58.27±8.88	65.04±6.57
Test ve p	t:1.188 / p:0.237	t:1.402 / p:0.163
Gebelik haftası		
Preterm	56.20±9.18	65.96±6.77
Term	58.20±8.73	65.39±6.38
Post term	63.25±5.13	65.25±13.60
Test ve p	KW:3.473 / p:0.176	KW:0.198 / p:0.906

Anneye ait tanıtıcı özellikler ile emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğilimi puan ortalamasının karşılaştırıldığında; annenin yaş grubu, eğitim düzeyi, çalışma durumu ve gelir durumunun annelerin emzirme özyeterlilik düzeylerini etkilemediği belirlenmiştir (p>0.05). Anneye ait tanıtıcı özelliklerden; 36 yaş ve üzeri olan (66.20±7.00), eğitim düzeyi üniversite düzeyinde olan (68.76±8.36), çalışan (67.73±8.19) annelerin IOWA puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0.05, Tablo 4).

Tablo 4. Anneye ait tanıtıcı özellikler ile emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğilimi puan ortalamasının karşılaştırılması

Anneye ait özellikler	Emzirme Özyeterlilik X+SS	IOWA Süt Verme X+SS
Yaş		
18 yaş altı	58.80±10.47	55.80±7.46
19-35 yaş	57.75±8.87	65.77±6.34
36 yaş ve üzeri	57.20±8.86	66.20±7.00
Test ve p	KW:0.098 / p:0.952	KW:7.002/ p:0.030
Eğitim durumu		
Okuryazar değil	58.90±7.71	64.18±5.31
İlköğretim	58.01±8.65	65.01±6.39
Lise	55.78±11.48	65.11±5.83
Üniversite	57.06±8.30	68.76±8.36
Test ve p	KW:1.874/ p:0.599	KW:11.281/ p:0.010
Çalışma durumu		
Çalışan	56.15±9.38	67.73±8.19
Çalışmayan	58.33±8.59	64.65±5.69
Test ve p	t:1.492 / p:0.137	t:2.852 / p:0.005
Gelir durumu		
Gelirim giderimden az	56.76±8.73	64.93±6.17
Gelirim giderime eşit	58.20±8.99	65.73±6.37
Gelirim giderimden fazla	57.63±8.78	66.36±8.98
Test ve p	KW:1.170/p:0.557	KW:1.386/p:0.500

Tablo 5’de gebeliğe ait tanıtıcı özellikler ile emzirme öz-yeterlilik ve IOWA süt verme eğiliminin puan ortalamalarının karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışmada gebeliğini planlayan annelerin IOWA süt verme eğilimi puan ortalamasının daha yüksek olduğu (66.40±6.60, p<0.05), ancak gebeliğin planlanması ve doğum şeklinin emzirme öz-yeterliliği etkilemediği belirlenmiştir (p>0.05).

Tablo 5. Gebeliğe ait tanıtıcı özellikler ile emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğilimi puan ortalamasının karşılaştırılması

Gebeliğe ait özellikler	Emzirme Özyeterlilik X+SS	IOWA Süt Verme X+SS
Gebeliğin planlama durumu		
Planlı	57.26±8.96	66.40±6.60
Plansız	58.27±8.75	64.40±6.62
Test ve p	t:0.742/p:0.459	t:1.979/p:0.049
Doğum şekli		
Normal	57.59±8.73	65.70±6.24
Sezeryan	57.83±9.11	65.37±7.28
Test ve p	t:0.179 / p:0.858	t:0.326 / p:0.744

Emzirmeye ait tanıtıcı özellikler ile emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğilimi puan ortalamaları karşılaştırıldığında; emzirme deneyimi olan annelerin emzirme özyeterlilik ölçeği puan ortalamasının daha yüksek olduğu (58.80±8.60), gruplar arasındaki farkın ise istatistiksel olarak anlamlı olduğu (p<0.05), ancak emzirme konusunda eğitim alma ve ilk 24 saat içinde emzirme zamanı ile ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05, Tablo 6).

Tablo 6. Emzirmeye ait tanıtıcı özellikler ile emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğilimi puan ortalamasının karşılaştırılması

Emzirmeye ait özellikler	Emzirme Özyeterlilik X+SS	IOWA Süt Verme X+SS
Emzirme deneyimi		
Var	58.80±8.60	65.22±6.96
Yok	55.39±9.02	66.28±5.99
Test ve p	t:2.419 / p:0.017	t:0.987 / p:0.325
Emzirme eğitimi alma		
Var	58.69±8.07	66.69±6.59
Yok	57.27±9.17	65.10±6.66
Test ve p	t:0.958 / p:0.340	t:1.431 / p:0.154
24 saatte ilk emzirme zamanı		
Doğumdan hemen sonra	58.43±8.95	66.79±7.63
61 dk. Ve üzeri	58.38±7.75	64.98±6.57
Emzirme gerçekleşmedi	55.31±10.13	64.51±4.62
Test ve p	F:1.934 / p:0.148	F:1.920 / p:0.150

Tablo 7’de annelerin emzirme öz yeterlilikleri ile IOWA süt verme eğilimi puanları arasındaki ilişki incelendiğinde; annelerin IOWA Süt Verme Eğilimi Ölçeği ile Emzirme Özyeterlilik Ölçeği puanları arasındaki ilişki anlamsız olarak tespit edilmiştir (p>0.05).

Tablo 7. Annelerin emzirme özyeterlilikleri ile IOWA süt verme eğilimi puanları arasındaki ilişki

Ölçekler	IOWA Süt Verme Eğilimi Ölçeği	
	r	p
Emzirme Özyeterlilik Ölçeği	0.136	0.073

TARTIŞMA

Anne sütü, içeriğinin yeni doğanın gereksinimlerine göre değişmesi, enfeksiyonlara karşı koruyucu özellik taşıması, bebeğin fizyolojik ve psikososyal gereksinimlerini ilk altı ay tek başına karşılaması, ekonomik olması vb. özellikleri nedeni ile bebeklik döneminde en uygun besindir.^{8,9} Bebek ve çocuk sağlığı açısından anne sütüyle beslenmenin önemi tüm dünya ülkeleri tarafından kabul edilmesine karşın günümüzde dünya çapında yeni doğanların yaklaşık %39 unun yaşamın ilk altı aylık döneminde anne sütü ile beslendiği tahmin edilmektedir.²⁰ Çeşitli çalışmalarda; emzirmeyi erken bırakma riskine sahip anneler tanımlanmıştır. Bu annelerin emzirme öz yeterliliklerinin yükseltilmesinde girişimlerin uygulanması için bazı belirleyici değişkenlerin bilinmesi gerekmektedir. Sosyoekonomik statü, eğitim düzeyi, medeni durum, anne yaşı gibi demografik faktörler; değiştirilemeyen değişkenlerken; tek değiştirilebilir değişken ise emzirme güvenidir. Sağlık personellerinin düşük emzirme süresini etkin bir şekilde geliştirmeleri için predispozan faktörlerin tanımlanarak yüksek riskli kadınların güvenilir şekilde değerlendirilmeleri gerekmektedir.²¹

Çalışma kapsamına alınan annelerin büyük çoğunluğunun ev hanımı olduğu ve gebeliğini planlamadığı, %59.4'ünün normal doğum yaptığı, %67.4'ünün daha önce emzirme deneyiminin olmadığı, %70.9'unun hiç emzirme eğitimi almadığı ve annelerin %23.4'ünün ilk 24 saatte emzirmede belirlendi (Tablo 1). Yenal ve arkadaşlarının annelerin emzirme öz-yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, annelerin %85.5'inin ev hanımı olduğu, %37.2'sinin normal doğum yaptığı, %59.1'inin emzirme deneyiminin olduğu belirlenmiştir²².

Çalışmada annelerin emzirme özyeterlilik ölçeği puan ortalamasının 57.69±8.86, IOWA Süt Verme Eğilimi puan ortalamasının 65.57±6.66 olduğu saptanmıştır (Tablo 2). Yapılan bir çalışmada bizim bulgumuza çok yakın bir şekilde emzirme özyeterlilik puanı 59 olarak bulunmuştur²². Kızıltepe'nin çalışmasında IOWA süt verme eğilimi puan ortalaması ortalama 63,8±4; Wallis ve arkadaşlarının (2008) yaptıkları çalışmada gebelerin toplam puan ortalaması 63,3±2,6 olarak belirlenmiştir¹⁶. İstendik düzeyde bebeklerin emzirmesini sağlamada ilk adım daha bebek doğmadan annenin emzirme konusunda bilgilendirilmesi ve bebeğini emzirmeye eğilimli olduğunu açıklamasıdır. Devam eden süreçte ise, bebek doğduğunda anne sütü verilmesi için uygun alt yapıyı sağlanmaya ve annelere emzirme konusunda olabildiğince desteklemeye yöneliktir. Taburculuktan sonra ise, anne için destek gruplarının oluşturulmasını, emzirmeye devam edilmesi konusunda annelerin teşvik edilmesini ve yol gösterilmesini öngörmektedir. Bu program annelerin emzirme öz-yeterliliklerinin (özgüvenlerinin) oluşturulmasını, karşılaşılabilecekleri güçlükler karşısında çözüm bulabilmelerini ve dolayısıyla emzirmenin sürekliliğini sağlamaktadır^{23,24,25}. Çalışmada annelerin ölçeklerden aldıkları puanların orta düzeyde olduğu ve istendik düzeyde emzirmenin gerçekleşmesi için mutlaka bu oranların hemşirelik uygulamaları ile geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca emzirme konusunda anne adayları teşvik edilirken şüphesiz ki anne adayının emzirme yatkınlığının belirlenebilmesi, hangi anne adayına anne sütü ve emzirme konusunda daha fazla destek verilmesi gerektiğini önceden tahmin edilebilir hale getirmesi açısından çok önemlidir.

Çalışma kapsamına alınan annelerin bebeklerine ait özelliklerden cinsiyet ve gestasyon haftası ile Emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğiliminin puan ortalaması karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç saptanmamıştır (p>0.05, Tablo 3). Küçüköğlü ve Çelebioğlu'nun düşük doğum ağırlıklı bebeklerin annelerine verilen doğal besleme eğitiminin annelerin emzirme öz-yeterlilik düzeyi emzirme başarısına baktıkları çalışmada bebeğe ait özelliklerden cinsiyet ve

gestasyon haftası ile emzirme Özyeterlilik puanları arasında bu çalışmanın bulgularına benzer şekilde anlamlı bir fark saptanmamıştır²⁰.

Anneye ait tanıtıcı özellikler ile emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğilimi puan ortalamasının karşılaştırıldığında; 36 yaş ve üzeri olan, eğitim düzeyi üniversite düzeyinde olan, çalışan annelerin IOWA puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0.05, Tablo 4). Çalışmalarda annenin bebeğine süt vermesini etkileyen bir çok faktörün olduğu belirlenmiştir. Bunlar arasında anne yaşı, sosyo-ekonomik düzey, etnik profil, emzirme öz-yeterlilik, emzirme eğitimi, emzirmeye karşı tutum, doğumdan birkaç gün sonra ek gıda kullanımı, yetersiz aile desteği, emzirme deneyimleri gibi faktörlerin rol oynadığı bilinmektedir^{9,26}.

Çalışmada gebeliğini planlayan annelerin IOWA süt verme eğilimi puan ortalamasının daha yüksek olduğu, p<0.05), ancak gebeliğin planlanması ve doğum şeklinin emzirme öz-yeterliliği etkilemediği belirlenmiştir (p>0.05, Tablo 5). Yapılan çalışmalarda doğum eyleminin normal yolla veya sezaryen ile olması, annenin doğum eylemine ilişkin deneyimi ve eylem sırasında sağlık personelinin aldığı bakım annelerin doğum sonu erken dönemde emzirmeye başlamasını ve emzirmeye ilişkin isteklerini etkilemektedir²⁷. Bebeğin istenmesi emzirme davranışını pozitif yönde etkileyen faktörlerden biridir. Gebeliğin planlanması ve istenmesi, annenin doğum ve doğum sonu doneme uyumunu kolaylaştırır. Yapılan diğer bir çalışmada, isteyerek gebe kalan kadınların daha olumlu anne-bebek ilişkisi kurabildikleri ve annelik rolüne uyum sağladıkları saptanmıştır²⁸.

Çalışmada annelerin emzirmeye ait tanıtıcı özellikler ile emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğilimi puan ortalamaları karşılaştırıldığında; emzirme deneyimi olan annelerin emzirme özyeterlilik ölçeği puan ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur (p<0.05, Tablo 6). Annenin emzirmeye yönelik yaşadığı olumlu ve olumsuz deneyimleri de emzirme davranışlarını etkilemektedir. Çalışmalarda multipar annelerin primipar annelere göre öz-yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra olumsuz emzirme deneyimi yaşayan annelerin ise öz-yeterlilik algısının düşük olduğu belirtilmektedir²⁹. Bu nedenle hemşireler doğum sonu erken dönemde emzirmeyi başlatmalı ve annelere olumlu bir emzirme deneyimi yaşatarak emzirmeyi sürdürmesini sağlama sorumluluğunu yerine getirmelidirler³⁰.

Çalışmada annelerin IOWA Süt Verme Eğilimi Ölçeği ile Emzirme Özyeterlilik Ölçeği puanları arasındaki bir ilişki saptanmamıştır (Tablo 7). Yapılan literatür incelemesinde annelerin süt verme eğilimleri ile özyeterliliğini karşılaştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu

sonuç çalışmanın yapıldığı grubun özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkmış olabileceği gibi, bebeklerin hasta olmasından da kaynaklanmış olabileceği düşünüldü.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada;

- Annelerin emzirme özyeterlilik ve IOWA süt verme eğilimi puan ortalamalarının dağılımları incelendiğinde; emzirme özyeterlilik ölçeği puan ortalamasının 57.69±8.86, IOWA Süt Verme Eğilimi puan ortalamasının 65.57±6.66 olduğu, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığı ($p>0.05$),
- Anneye ait tanıtıcı özelliklerden; 36 yaş ve üzeri olan, eğitim düzeyi üniversite düzeyinde olan, çalışan annelerin IOWA puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$),
- Çalışmada gebeliğini planlayan annelerin IOWA süt verme eğilimi puan ortalamasının daha yüksek olduğu ($p<0.05$),
- Emzirme deneyimi olan annelerin emzirme özyeterlilik ölçeği puan ortalamasının daha yüksek olduğu, gruplar arasındaki farkın ise istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) bulunmuştur.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

Başarılı bir emzirmenin sürecinin yaşanması için, anneler doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrasında hem aile üyeleri, hem toplum tarafından hem de bütün sağlık sistemi tarafından etkin olarak desteklenmelidir. Yenidoğan kliniğinde tedavi edilen bebeklerin ilk emzirme girişiminde postnatal emzirme öz-yeterlilik ölçeği ve IOWA Süt Verme Eğilimi Ölçeği uygulanarak risklerin önceden belirlenmesi, emzirme açısından riskli anneler tanımlandıktan sonra takip ve tedavilerinin sıkı bir şekilde sürdürülmesi ve çalışmanın daha büyük örneklem gruplarıyla yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Gür E. Anne Sütü İle Beslenme. *Türk Pediatri Arşivi*. 2007; 42: 11-15.
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması TNSA-2008, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, "Çocukların ve Annelerin Beslenme Durumu", (Çevrimiçi) <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TNSA2008-AnaRapor.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.01. 2014).
- Flores MS, Fairchoc MP. The Relationship of Breastfeeding to Antimicrobial Exposure in The First Year of Life. *Clinical Pediatric (Phila)*. 2004; 43(7): 631-6.
- Marriot MB, Campbell L, Hirsch E, Wilson D. Preliminary Data from Demographic and Health Surveys on Infant Feeding in 20 Developing Countries. *The Journal of Nutrition*. 2007; 137(2):518S-523S.
- Bandura A. Regulation of Cognitive Processes Through Perceived Self-Efficacy. *Developmental Psychology*. 1989; 25(5): 729-35.
- Dennis CL. Theoretical Underpinnings of Breast-Feeding Confidence: A self-Efficacy Framework. *Journal of Human Lactation*. 1999; 15(3): 195-201.
- O'Campo P, Faden RR, Gielen AC, Wang MC. Prenatal Factors Associated With Breastfeeding Duration: Recommendations for Prenatal Interventions. *Birth*. 1992;19(4): 195-201.
- Otsuka K, Dennis CL, Tatsuoka H, Jimba M. The Relationship Between Breastfeeding Self-Efficacy and Perceived Insufficient Milk Among Japanese Mothers. *Journal of Obstetric Gynecologic and Neonatal Nursing*. 2008;37(5):546-55.
- Dennis CL. Breastfeeding Initiation and Duration: A 1990-2000 Literature Review. *Journal of Obstetric, Gynecologic and Neonatal Nursing* 2002; 31(1): 12-32.
- Shaker I, Scott JA, Reid M. Issues and Innovations in Nursing Practice. *Journal of Advanced Nursing*. 2004; 45(3): 260-269.
- Duong DV, Binns CW, Lee AH. Breast-Feeding Initiation And Exclusive Breast-Feeding in Rural Vietnam. *Public Health Nutrition*. 2004; 7(6):795-9.
- Ladomenou F, Kafatos A, Galanakis E. Risk Factors Related To Intention to Breastfeed, Early Weaning and Suboptimal Duration Of Breastfeeding. *Acta Paediatr*. 2007; 96(10):1441-4.
- Santo LC, De Oliveira LD, Giugliani ER. Factors Associated With Low Incidence of Exclusive Breastfeeding for The First 6 Months. *Birth*. 2007; 34(3): 212-9.
- Dungy CI, McInnes RJ, Tappin DM, Wallis AB, Oprescu, F. Infant Feeding Attitudes and Knowledge Among Socioeconomically Disadvantaged Women in Glasgow. *Maternal and Child Health Journal*. 2008; 12(3):313-22.
- Samlı G, Kara B, Ünalın PC. Annelerin Emzirme ve Süt Çocuğu Beslenmesi Konusundaki Bilgi, İnanış ve Uygulamaları. *Marmara Medikal Journal*. 2006; 19(1):13-20.
- Kızıltepe C. Yenidoğan Ve Süt Çocuğu Beslenmesinde IOWA Skalasının Geçerliliğinin Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD, Edirne: 2011.
- Dennis CL. Breastfeeding Self Efficacy Scale: Psychometric Assessment of The Short Form. *Journal of Obstetric, Gynecologic and Neonatal Nursing*. 2003; 32(6), 734-74
- Tokat MA. Antenatal Dönemde Verilen Eğitimin Emzirme Öz-Yeterlilik Algısına ve Emzirme Başarısına Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD., İzmir: 2009.
- De la Mora A, Russell DW, Dungy CI. The IOWA Infant Feeding Attitude Scale: analysis of reliability and validity. *Journal Applied Social Psychology*. 1999; 29: 2362-80.
- Küçükoğlu S, Çelebioğlu A. Effect Of Natural-Feeding Education on Successful Exclusive Breast-Feeding and Breast-Feeding Self-Efficacy of Low-Birth-Weight Infants. *Iranian Journal of Pediatrics*. 2014; 24(1): 49-56.
- Dennis CL, Faux S. Development And Psychometric Testing Of The Breastfeeding Self-Efficacy Scale. *Research in Nursing & Health*. 1999; 22(5): 399-409.
- Yenal K, Tokat MA, Ozan YD, Cece Ö, Abalın FB. Annelerin Emzirme Öz-Yeterlilik Algıları ile Emzirme Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2013; 10 (2): 14-19.
- Wallis AB, Brinzaniuc A, Cherecheş R, Oprescu F, Sirlincan E, David I et al. Reliability and Validity of The Romanian Version of A Scale to Measure Infant Feeding Attitudes and Knowledge. *Acta Paediatr*. 2008; 97(9):1194-1199.
- Cattaneo, A. Quintero-Romero S. Protection, Promotion and Support of Breastfeeding in Low-Income Countries. *Seminars in Fetal & Neonatal Medicine*. 2006; 11(1):48-53.
- Smith, S. An Analysis of Australia's changing Context: The Breastfeeding Mother, Motivation and Free Community-Based Education. *Breastfeeding Review Journal*, 2007; 15(2): 21-25.

26. Blyth R, Creedy DK, Dennis CL, Moyle W, Pratt J, De Vries SM. Effect of Maternal Confidence on Breastfeeding Duration: an Application of Breastfeeding Self-Efficacy Theory. *Birth*. 2002; 29(4):278-284.
27. Wylie J, Werber I. Why Women Choose Not To Breastfeed. *Maternal and Child Health Journal*. 1994; 19(3):76-80.
28. Aidam BA., Perez-Escamilla R, Lartey A, Aidam J. Factors Associated With Exclusive Breastfeeding in Accra, Ghana. *European Journal of Clinical Nutrition* 2005; 59(6): 789-796.
29. Dai X ve Dennis CL. Translation and Validation of the Breastfeeding Self-Efficacy Scale into Chinese. *Journal of Midwifery & Women's Health* 2003; 48 (5): 350-356.
30. Varol, D. ve Yıldız, S. Doğum Sonrası 6 Ay Boyunca Sürdürülen Emzirme Eğitiminin Tek Başına Anne Sütüyle Beslenme Süresine ve Büyümeye Etkisi. *Florange Nigthingale Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 2006; 14(56): 27-40.